

FANTAZIE

I

V zimě po dni stráveném výukou hudební výchovy na různých školách v Rough River se Joyce ze všeho nejvíc těšila na cestu domů. Tou dobou už bývala tma a v ulicích na předměstí někdy sněžilo a na pobřežní silnici se do auta opíral déšť. Joyce jela až za hranice města do lesa, a přestože to byl opravdový les s vysokými douglaskami a cedry, vždy zhruba po čtvrt míli zde bydleli lidé. Byla tu zahradnictví, pár chovatelů ovcí nebo jezdeckých koní, další provozovali nějakou živnost stejně jako Jon, který restauroval a vyráběl nábytek. Tabule u silnice nabízely i jiné služby, v těchto končinách obvyklejší – výklad tarotových karet, bylinné masáže, psychoterapii. Některé rodiny bydlely v obytných přívěsech, jiné ve vlastnoručně postavených domech s doškovými střechami a roubenými zdmi a ještě další, jako Jon a Joyce, na opravených starých farmách.

Bylo tu ještě něco, co měla Joyce zvláště ráda, když se vracela domů a odbočovala na cestu k jejich domu. Hodně zdejších usedlíků, včetně těch v domech s doškovými střechami, si poslední dobou pořizovalo takzvaná francouzská okna vedoucí přímo ven na dvůr – dokonce i když jako Jon a Joyce žádný dvůr neměli. Okna byla zpravidla ponechána bez záclon a dva osvětlené obdélníky působily jako symbol či záruka pohodlí, bezpečí a blahobytu. Proč byl dojem

působivější než u obyčejných oken, nedokázala Joyce říct. Snad že většina nabízela nejen výhled z domu, ale představovala přímé spojení s temným lesem, a přirozeně tak zobrazovala přístav domova. Postavy v životní velikosti při vaření nebo sledování televize – scény, jež Joyce okouzlovaly, i když věděla, že uvnitř to tak úžasné nebude.

Zabočila na nevydlážděnou příjezdovou cestu plnou louží a spatřila přesně taková okna, která Jon sám vyrobil, rámuující ozářené nitro jejich domu. Schůdky, nedokončené kuchyňské police, otevřené schodiště, teplé dřevo nasvícené lampou, kterou si Jon přenášel podle potřeby tam, kde zrovna pracoval. Obvykle byl celý den v dílně, a jakmile se začalo stmívat, poslal pomocníci domů a pustil se do nějaké práce v domě. Když zaslechl Joyceino auto, místo pozdravu se jen krátce ohlédl jejím směrem. Zpravidla měl plné ruce práce, než aby jí mohl zamávat. Joyce seděla v autě se zhasnutými reflektory, sbírala nákupy nebo poštu, které musela odnést dovnitř, a byla vlastně vděčná za těch posledních pár rychlých kroků ke dveřím tmou a větrem a studeným deštěm. Cítila, jak ze sebe setřásá celodenní práci, bezútěšnou a nejistou, která spočívala v předávání hudby žákům, lhostejným stejně jako dychtivým. O kolik uspokojivější je pracovat s dřevem a o samotě – pomocníci nepočítala – než s nepředvídatelným lidským mládím.

Tohle ale Jonovi neříkala. Neměl rád, když lidé tvrdili, jak je práce s dřevem krásná a povznášející a přirozená. Jaká je v ní poctivost a vznešenost.

Kecy, říkal vždycky.

Jon a Joyce se poznali na střední škole v jednom průmyslovém městě v Ontariu. Joyce měla druhé nejvyšší IQ ze třídy a Jon nejvyšší IQ z celé školy a pravděpodobně celého města. Od Joyce se očekávalo, že bude virtuózní houslistkou – než vyměnila housle za cello –, a Jon se měl stát nějakým dábelským vědcem, jehož bádání je pro normální smrtelníky nepochopitelné.

Během prvního ročníku univerzity přestali chodit na přednášky a utekli spolu. Živili se příležitostnou prací, jezdili autobusem z jednoho konce státu na druhý, rok žili u oceánu v Oregonu, na dálku se smířili s rodiči, kterým se po jejich útěku zhroutil svět. Trochu se minuli s dobou, aby se mohli počítat k hippies, ale rodiče jim tak stejně říkali. Sami se za hippies nikdy nepovažovali. Nebrali drogy, oblékali se docela obyčejně, i když lacino, a Jon dbal na to, aby chodil oholený a aby ho Joyce pravidelně stříhala. Po určité době je pomocné práce přestaly uspokojovat, a tak si vypůjčili od zklamaných rodičů peníze, aby si opatřili nějakou kvalifikaci a lépe placené zaměstnání. Jon se vyučil v truhlářině a řezbářství a Joyce získala oprávnění vyučovat ve škole hudební výchovu.

První místo dostala v Rough River. Za pakatel si koupili tohle polorozpadlé stavení a vstoupili do nové životní fáze. Založili zahradu, seznámili se se sousedy – z nichž někteří byli dosud opravdoví hippies, pečující o svá konopná políčka v hloubi lesů a prodávající dřevěné korále a sáčky s bylinkami.

Jona měli sousedi rádi. Zatím byl pořád štíhlý a měl jiskru v oku, možná byl trochu sobec, ale ochotný ostatním naslouchat. V té době si lidi teprve začínali zvykat na počítače a Jon se v nich vyznal a uměl jim všechno trpělivě vysvětlit. Joyce tak oblíbená nebyla. Její metody hudební výuky připadaly ostatním příliš staromódní.

Joyce a Jon obvykle vařili večeri společně a přitom popíjeli vlastní domácí víno. (Jon měl na jeho výrobu jednoduchý a osvědčený recept.) Joyce mu vyprávěla o úmorných i humorných zážitcích z uplynulého dne. Jon toho moc nenamluvil – mimo jiné proto, že se soustředil na vaření. Teprve když usedli k jídlu, zmínil se třeba o nějakém zákazníkovi, který ten den přišel, nebo o své pomocnici Edie. O něčem, co řekla, a čemu se pak zasmáli. Smáli se, ale neposmívali – Joyce občas

napadlo, že Edie je něco jako jejich domácí zvířátko. Nebo dítě. Ačkoli kdyby byla dítě, jejich dítě, a byla taková, jaká je, patrně by z toho byli dost zmatení a snad i víc ustaraní, než aby jim to bylo k smíchu.

Proč? Čím to? Rozhodně nebyla hloupá. Jon říkal, že pokud jde o práci s dřevem, není žádný génius, ale že se učí a umí si naučené zapamatovat. Hlavně že nevede zbytečně moc řečí. Toho se bál nejvíc, když začal uvažovat o tom, jestli si má pořídit učedníka. Vláda vyhlásila program, podle kterého mohl dostávat určitou finanční částku za to, že si vezme někoho do učení, a dotyčná osoba měla po tuto dobu od státu pobírat přiměřenou mzdu na živobytí. Jon se zpočátku bránil, ale Joyce ho přemluvila, aby to zkusil. Tvrdila, že jsou to společnosti dlužní.

Edie toho možná moc nenamluvila, ale když něco řekla, stálo to za to.

„Nepiju a nefetuju,“ oznámila jim při úvodním rozhovoru. „Chodím do protialkoholní poradny a jsem vyléčená alkoholička. I když my to o sobě takhle neříkáme, protože nikdy nejsme úplně ‚vyléčení‘. Léčit se budeme až do smrti. Mám devítiletou dceru, která nemá otce, takže jsem za ni ve všem zodpovědná a chci z ní vychovat slušného člověka. Chtěla bych se naučit pracovat s dřevem, abych mohla sebe a svoje dítě uživit.“

Seděla u kuchyňského stolu a během proslovu se dívala střídavě z jednoho na druhého. Mladá žena, spíš menší, ale dobře stavěná, která nevypadala dost stará ani životem poznamenaná na to, aby měla za sebou takovou krušnou minulost. Široká ramena, hustá ofina, pevně stažený ohon, ani náznak úsměvu.

„A ještě něco,“ dodala. Rozepnula si košili s dlouhými rukávy a svlékla se do tílka. Obě paže, horní část hrudníku a – když se otočila – šíji i záda měla pokryté tetováním. Jako by její pokožka byla nějaký kus oděvu nebo komiksový časopis

plný rozšklebených i roztomilých obličejů, a taky draků, velryb a plamenů, tak složitě propracovaných nebo odpudivých, že se stěží dali rozeznat.

Člověka okamžitě napadlo, jestli má stejně vyzdobené celé tělo.

„Úžasně,“ řekla Joyce pokud možno neutrálním tónem.

„No, já nevím, jak moc je to úžasný, ale kdybych za to měla platit, musela bych vypláznout spoustu peněz,“ řekla Edie. „Jeden čas mě to bavilo. A ukazuju vám to proto, že někomu by to mohlo vadit. Třeba kdyby mi bylo v dílně horko a musela bych pracovat jenom v tričku.“

„Nám to nevadí,“ řekla Joyce a pohlédla na Jona. Ten pokrčil rameny.

Joyce nabídla Edie kávu.

„Ne, děkuju,“ řekla Edie a oblékla si košili. „Spousta lidí v léčebně nedá bez kafe ani ránu. Já vždycky říkám: Jakej to má smysl, vyměnit jeden zlozvyk za druhý?“

„Neuvěřitelné,“ řekla Joyce později. „Měla jsem pocit, že cokoli řeknu, dostanu od ní nějakou lekci. Ani jsem se neodvážila zeptat na to neposkrvněné počítí.“

„Má sílu,“ řekl Jon. „To je hlavní. Díval jsem se jí na ruce.“

Když Jon řekne, že někdo „má sílu“, znamená to přesně jen to, co to znamenalo kdysi. Tedy že by dokázala unést trám.

Jon při práci poslouchá rádio. Poslouchá CBC, kde hrají hudbu, ale kromě hudby taky vysílají zprávy, komentáře a telefonáty posluchačů. Někdy pak Joyce tlumočí Ediiny názory na to, co slyšeli.

Edie nevěří v evoluci.

(Poslouchali program, kam telefonovali různí lidé a stěžovali si, co se vyučuje ve školách.)

Proč ne?

„No, protože v těch biblických zemích,“ řekl Jon a dál pokračoval pevným, monotónním hlasem, jak napodoboval Edie, „v těch zemích je spousta opic, co pořád skáčou ze

stromů na zem, a tak ty lidi tam napadlo, že ty opice prostě seskákaly ze stromů a stali se z nich lidi.“

„Jenže jednak –“ řekla Joyce.

„Ani se nenamáhej. Nesmíš zapomínat na hlavní zásadu jakékoli debaty s Edie. Mlč a nic nenamítej.“

Edie byla taky přesvědčená, že velké farmaceutické společnosti vědí, jak vyléčit rakovinu, ale jsou dohodnuté s lékaři a drží to v tajnosti, aby se mohli společně rozdělit o peníze, které takhle vydělávají.

Když hráli v rádiu „Ódu na radost“, požádala Jona, aby koncert vypnul, protože to byl fakt děs, jako na funuse.

Mimo jiné taky říkala, že by Jon a Joyce – vlastně spíš Joyce – neměli nechávat v kuchyni na stole všem na očích otevřené láhve s vínem.

„Do toho jí něco je?“ podivila se Joyce.

„Evidentně ano.“

„A vůbec, jak to, že nám kontroluje, co máme v kuchyni na stole?“

„Chodí tudy na záchod. Nemůžeme po ní chtít, aby čůrala ve křoví.“

„Já opravdu nechápu, co je jí do toho –“

„A někdy nám jde udělat svačinu –“

„Ale? Je to moje kuchyň. Naše.“

„Víš, ona má pořád strach, aby nezačala zase nasávat. Pořád je ještě hodně zranitelná. Tomu ty nebo já nemůžeme rozumět.“

Strach. Nasávat. Zranitelná.

Takováhle slova Jon nikdy nepoužíval.

Měla to pochopit, právě v té chvíli, i když on sám o tom zatím neměl tušení. Začínal do ní být zamilovaný.

Teprve začínal. Což znamená, že se to odehrávalo pozvolna a postupně. Jenže něco takového se taky může zničehonic zrychlit a najednou je hotovo. Teď ještě není Jon do Edie zamilovaný. Cvak. A teď už je. Něco tak nepravděpodobného a nemožného, že se to dá přirovnat snad jen k ráně pěstí mezi

oči nebo nějaké přírodní katastrofě. Osudové neštěstí, které promění člověka v mrzáka, zlomyslný žert, jenž učiní z jasných očí slepé oblázky.

Joyce se rozhodla Jona přesvědčit, že se mýlí. Neměl se ženami vůbec žádné zkušenosti. Kromě ní. Oba vždy pokládali experimentování s různými partnery za dětinské, nevěru za problematickou a nešťastnou. Teď ji napadlo – neměl si přece jen občas někde zaflirtovat?

Celé dlouhé, temné zimní měsíce trávil zavřený v dílně, vystavený jen vlivu sebevědomé Edie. Dalo by se to přirovnat nachlazení ze špatně fungující klimatizace.

Jestli se nevzpamatuje a bude brát Edie vážně, úplně ho poblázní.

„Taky mě to napadlo,“ řekl. „Možná už se to stalo.“

Joyce prohlásila, že to jsou pitomé pubertální výmluvy, jak být za chudáčka, který si nemůže pomoci.

„Za koho se prosím tě máš, za nějakého rytíře od Kulatého stolu? Někdo ti podstrčil nápoj lásky?“

Pak se mu omluvila. Jediná možnost, řekla, je řešit to společně. Projít údolím stínů. Jednou na to budou vzpomínat jako na pouhé klopýtnutí na své cestě manželstvím.

„My to zvládneme,“ řekla.

Jon na ni upřel nepřítomný, skoro laskavý pohled.

„My dva už ne,“ řekl.

Jak se to mohlo stát? ptá se Joyce napřed Jona, pak sebe a nakonec ostatních. Učednice truhlářiny, pomalá v pohybech i myšlení, v plandavých kalhotách, flanelové košili a – dokud byla zima – tlustém šedivém svetru plném pilin. S mozkiem, který se těžce trmácí od jednoho hloupého klišé k druhému a každý krok na téhle cestě vydává za přírodní zákon. A takováhle osoba zastínila Joyce s dlouhýma nohama, štíhlým pasem a dlouhými, hedvábně lesklými tmavými vlasy. Její půvab a muzikálnost a druhé nejvyšší IQ.

„Já vám řeknu, čím to podle mě je,“ říká Joyce. Mezitím uběhl nějaký čas, dny se prodloužily a nad tůnkami se pohupují zářivě bílé liliovité květy křínů. Joyce jezdí na hodiny hudební výchovy v tmavých brýlích, aby zakryla oči opuchlé pláčem a pitím, a místo aby po práci jela domů, míří do Willingdonského parku v naději, že ji tam Jon bude hledat, celý vyděšený, že chce spáchat sebevraždu. (Opravdu ji hledal, ale jen jednou.)

„Podle mě je to tím, že šlapala chodník,“ říká. „Prostitutky se nechávají tetovat kvůli kšeftu a chlapy to vzrušuje. Nemyslím jen tetování – i když to samozřejmě taky, to je vzrušuje taky –, ale ta představa, že je ženská na prodej. Jak je dostupná a co všechno prožila. A teď je napravená. Jako by píchali Máří Magdalenu, tak něco. A Jon je sexuálně nevyzrálé mimino. Člověku se z toho dělá špatně.“

Joyce má teď přítelkyně, se kterými se o tom takhle může bavit. Všechny mají o čem vyprávět. Některé znala už předtím, ale ne tak důvěrně. Teď se jedna druhé svěřují, něco přitom vypijí a pak se smějí a nakonec brečí. Říkají, že tomu nemůžou věřit. Chlapi. Čeho všeho jsou schopní. Takový hnus. Pitomci. Věřily byste tomu?

A právě proto je to pravda.

Během takových debat se Joyce cítí dobře. Opravdu v pohodě. Říká, že občas je Jonovi vlastně vděčná, protože má konečně pocit, že žije. Je to hrozné, ale nádherné. Nový začátek. Holá pravda. Holý život.

Když se ale někdy probudila ve tři nebo čtyři ráno, nevěděla, kde je. Nebyla ve svém domě. Tam teď bydlela Edie. Edie a její dcera a Jon. Joyce s touhle změnou souhlasila v naději, že tím přivede Jona k rozumu, a odstěhovala se do bytu ve městě. Patřil jedné učitelce, která odjela na studijní dovolenou. Joyce se v noci probudila a za okny blikala růžová svítící reklama restaurace naproti v ulici a ozařovala různé mexické

suvenýry, kterými měla kolegyně vyzdobený byt. Květináče s kaktusy, přívěsky s barevnými polodrahokamy, pruhované přikrývky v odstínech zaschlé krve. Tehdy se z ní všechny ty opilecké moudrosti a vzrušení vyvalily jako zvratky. Kocovinou netrpěla. Mohla vypít hektolitry alkoholu, a stejně se probudila trapně střízlivá.

Její dosavadní život skončil. Všední tragédie.

Ve skutečnosti samozřejmě opilá byla, i když měla pocit, že má v hlavě jasno, a hrozilo nebezpečí, že nasedne do auta a zamíří k jejich domu. Ne snad že by cestou vjela do příkopu, protože v takových situacích jezdila pomalu a opatrně, ale že zastaví venku před temnými okny a bude volat na Jona, ať to prostě ukončí.

Ukonči to. Není to fér. Řekni jí, ať se sebere a táhne pryč.

Vzpomeň si, jak jsme spali na louce, a když jsme se probudili, kolem přežvykovaly krávy, které jsme večer předtím vůbec neviděli. Vzpomeň si, jak jsme se myli v ledovém potoce. Jak jsme na Vancouverově ostrově sbírali houby a pak letěli zpátky do Ontaria a tam je prodávali, abychom měli na letenky, když byla tvoje matka nemocná a my jsme mysleli, že umírá. A jak nám to přišlo vtipné, protože jsme nebyli žádní feťáci, ale dělali to z úcty a poslušnosti k rodičům.

Vyšlo slunce a mexické barvy na ni začaly dorážet v celé své syté ohavnosti, a tak konečně vstala, umyla se, mázla si na tváře růž a vypila kávu, kterou si uvařila silnou jako smrt. Pak si oblékla něco ze svého nového šatníku. Nakoupila si nové průsvitné halenky, široké sukně a náušnice s duhovými pírkami a chodila do školy na hodiny hudební výchovy vystrojená jako cikánka nebo číšnice v baru. Všem se smála a s každým flirtovala. S kuchařem v jídelně v přízemí, kam chodila na snídani, s mladým pumpařem, který jí tankoval do auta benzín, s úředníkem na poště, u něhož si kupovala známky. Pořád si namlouvala, že se třeba k Jonovi donese, jak je pořád hezká a sexy a šťastná, jak po ní všichni chlapi

šílí. Jakmile vykročila z bytu, vstoupila na jeviště a Jon byl hlavní divák, byť jen nepřímo. A to přesto, že na něj nikdy nezabíralo ženské fintění a flirtování a právě tohle ho na Joyce nikdy nepřitahovalo. Když někam cestovali, často si vystačili se společnou výbavou. Tlusté ponožky, džínsy, tmavé košile, větrovky.

Další změna.

Dokonce i se svými nejméně nadanými žáky hovořila vlídně, hlasem plným škádlivého veselí, a dovedla je opravdu účinně povzbudit. Nacvičovala s dětmi koncert pořádaný na závěr školního roku. Dřív taková veřejná vystoupení nepokládala za příliš prospěšná – měla pocit, že u schopnějších žáků narušují jejich plynulý vývoj, protože je staví do situace, na kterou ještě nejsou připraveni. Všechno to úsilí a vypětí může vést k vytváření falešných hodnot. Letos se ale přípravě slavnostního večera věnovala s mimořádným zaujetím. Organizovala program, nasvícení jeviště, úvodní projevy, pořadí účinkujících. Musí to být zábava, prohlašovala. Jak pro studenty, tak pro publikum.

Samozřejmě předpokládala, že přijde i Jon. Ediina dcera byla mezi účinkujícími, takže tam určitě bude i Edie. A Jon jí bude muset dělat doprovod.

Poprvé se společně objeví na veřejnosti. Dají najevo svůj vztah. Nebudou se tomu moci vyhnout. Podobné manželské záměny nebyly nic výjimečného, zvláště u lidí žijících na jih od města. Přesto nebyly zase až tak běžné. To, že nevyvolávaly žádný skandál, ještě neznamenalo, že nepřitahovaly pozornost. Po nevyhnutelném období zájmu se věci zpravidla opět uklidnily a lidé si zvykli na nové uspořádání. Pak bylo možno spatřit, jak se nově vytvořené dvojice s bývalými partnery klidně baví, nebo aspoň zdraví, třeba v zelinářství.

Takhle si to ale Joyce nepředstavovala, když si plánovala, jak se na ni budou Jon a Edie – vlastně spíš jen Jon – na večerním koncertu dívat.

A jak si to představovala? Bůh ví. V žádné světlé chvílce si ale nemyslela, že na něj zapůsobí natolik magicky, aby mu hned tam, až se bude na konci představení klanět aplaudujícím publiku, spadly šupiny z očí. Nenamlouvala si, že okamžitě začne litovat své pošetilosti, až ji uvidí šťastnou, úspěšnou a sebejistou, místo aby se hroutila a skákala z mostu. Až tak vzdálené jejím představám to ale zas nebylo – možná byly mlhavé, ale doufat v ně nepřestala.

Byl to nejlepší koncert, jaký kdy škola uspořádala. Všichni ji chválili. Říkali, že děti hrály opravdu s chutí. S radostí i prožitkem. Byly oblečené v kostýmech, které ladily s hudbou. A měly nalíčené tváře, takže nevypadaly jako vyděšené chudinky na obětním oltáři.

Nakonec vyšla na pódium Joyce v dlouhé sukni z černého hedvábí, které se při každém jejím pohybu stříbřitě lesklo. V rozpuštěných vlasech měla stříbrné sponky a třpytky. V potlesku zaznělo pochvalné hvízdání.

Jon a Edie však mezi diváky nebyli.

II

Joyce a Matt pořádají ve svém domě v North Vancouveru večírek. Oslavují Mattovy pětadesáté narozeniny. Matt je neuropsycholog a také výborný amatérský houslista. Díky tomu se seznámil s Joyce, která se mezitím stala profesionální cellistkou a posléze jeho třetí manželkou.

„Podívej těch lidí,“ opakuje pořád dokola Joyce. „Jako bys měl před očima celý svůj život.“

Je to štíhlá, energická žena s krátkou kšticí cínově šedých vlasů a mírně nachýleným držením těla, což může být následek sklánění se k velkému nástroji nebo také jen zvyku být vnímavou posluchačkou a partnerkou v diskusích.

Jsou tu pochopitelně Mattovi kolegové z univerzity – ti, které počítá mezi své osobní přátele. Matt je dobrosrdečný,